

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII 'BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonaa da tɔɔi gaa nukan pei yene yiibu diɔ legbɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maamɛni la, yi di hwa ke peimaapɔn da mɔnɔ di hu, bɔ keke yɛnɛnuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan pei yenyii hu bɔ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hɛmɛi ɔi hu peitɔwɔnuan diɔ.

A ke biɔnaa keke yepuɔ gehu bɔ maane gu hwanɔ tɛgɛ bɔi.

A ke ɔi keke hu nuan bɔwoo bɔ, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lele peikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii paane legbɔɔba laa hui.

A ke yene ɔi keke da nɔɔ kɔnɔn genei bɔ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔba lelei da tɔɔi gaa pei yene yii hu maa mɛni bɔi.

A ke gilipahie tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da nɔɔ legbɔɔba laa bɔ gɛ, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkpɔ, yili bɔ a gɛ ɔi keke diwɔɔ paakɔn gene ɔ bɔ yene.

Maane nuteitɛi, ɔ make a kpɔma yinɔa di gɔl diɔ, maakweli, da hutɔ bɔ da negbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan pei yenyii hu di hee di kpanpa kenaa keke bɔ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ paawooɔ kaa lai, yili keke bɔ gɛi yene bilibili gɛmɛi nɔ paakɔn genei pei zɛa kaa Amɔlik ɔi hui, ɔ dɔn nɔa pei laa a pɔlɔ kpalaɔ nɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu nɔn mɛinan yɛnan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn nɔo toloo 1

Nukan gɛle kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yilibɔ nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa pei yenyii hu kepɔlɔ kaalɔ tanɔn; di kemɛni a nukan nɔa bɔ gɛɛ hwɔkɛli welikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn nɔo veele 2

Dɔn pei huwoo kaa nukele bɔ tanɔn, guloju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu mɛni, gu kɔlɔ kepɔlɔ, gu lawoo, paala mɛni kenaa bɔlɔ, kilipahie huwu lɔpe, nei hu yii bɔ pɔlɔ bɔ, hɛn jɔlɔbɔ pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, ye ɔ ke a hulɔnu da nɛnu yilipulu, ye ɔ ke ɔi gaa gbɔɔba ju mun, ye ɔ ke a ɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn pei huwoo kaa nukele bɔ tanɔn.

Dɔn nɔo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yɛnɛkɛ, ɔ legbɔɔba laa hɔlɔbɔ, ɔle gbinimaa ye kɔnɔ.

Dɔn nɔo naan 4

Nuta hwa peli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kpe.

Dɔn nɔo nɔɔli 5

Di hwɔ kia pai nuta mɔnɔbɔi, di hwɔ kia pai mɛni paanwana laai nuta bɔ, yi a nu kulo nulaa hu ɔle eye mɛlekpe ma.

Dən ηoo meida 6

Kene ləpe gele, maane nu keke ηə kaa lonna, ə ke a gələn ηaa ma.

Dən ηoo meihwele 7

Nu keke peliai a ge tən niila pe tənə mei. Nu keke hon bələ kaa tanən nukan maaton pei liila.

Dən ηoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəğə peke la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dən ηoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ηəɔ lɔɪba gahwa meni ηəɔ pələhu.

Dən ηoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ηəɔ tian makəɲə kititə ɣə pekele, əle dian ti ə ke a kələn ηaa ə make meni ləpee daa zenwuən.

Dən ηoo boukoutanən 11

1. Nui ləpee da menijəɲəɔ laahe ɲuɔ, meniti hwa peli kei a ɲən, yi ɲən ti hwə kələn ni ponɔɲa kitikepele la, maakəɲənuaan pei ba.
2. Tən hwa peli nui ləpe honji menita ba yiyai meni ti kei lowai, dən ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tən mə a laa nui ti mei, ə make a kwia.

Dən ηoo boukəu hweele 12

Nuta hwa naa lə mələn ɲii pələ hu, lə kpeli-kpeli, pei belən meni hu, da gbiniba meni tamaa hu, naa kala pələ pə.

Dən ηoo boukəu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapələ, əle ə he niiba kenaa ηə ləi hu.
2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi ləi ləpe hu, ə make gbəɔ ləi, əle ə pənə ə ɲa gbəɔ ləi ti hu.

Dən ηoo boukəu naan 14

1. Nui ləpe da peikəu kpəlu jeei, maala kaa pei ə maakilə ləi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli pee hee mu.
2. Maakiləlaa ti hwa peli teğei meni nɔɲən kemun gbəɔkpə pə yi hwə ba ləi ɲun ma menijəɲən da kaala.

Dən ηoo boukəu ləli 15

1. Maala kaa nukele yei ə ləi lonna hələbɔ.
2. Di hwa peli ləilonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ɲənə nu yei hwə ηə ləilonna maahwalin.

Dən ηoo boukəumeida 16

1. Nəenu da hulonu da həli kpilayela da di laɲayela da peli heei di kepə guloju hwə ma yeke la a huɣu meni, ləilon na meni, əle yala pələ meni. Di pelie a di ke piiboo ti hu, ə make di taɣai lowai.
2. Legbəɔba da laana bə a hilətai laa ma.

3. Pelen mə ɓa a kpɔmaayi hɔɔtɔma, ɔlɛ maala ka pei gbɔmayii ti da nɔi peitɔwɔ nuaan di maakɔŋɔn.

Dɔn ŋoo boukɔumeihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔɓɔ hɛn gaa a ɓɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwɔ jɔlɔɓɔ hɛn gulo pei.

Dɔn ŋoo boukɔumeihaaba 18

Nui lɔpee a peli gbɔwɔ kilipahia kei, niiba yiibo pɔlɔ hu. Mukulaa ɓa a peli niiba kalan gei, ɔ niiba yiibo juwu yii ɓo pɔlɔ hu.

Dɔn ŋoo boukɔumeinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɔle yei ŋɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoɓɔ, ɔ gilipuju kweli, ɔ jɔlɔɓɔ ɔ nei nuta kpeli ŋaa diɔ kenakele yi jɔɔ hwa ke ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ŋundɔ ke, ɔlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɔlan di hwɔ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ tɔɔi hɔlɔɓɔ ŋɔɔ lɔi jawoɓɔ meni hu, a wala ke a yaa kpini, ɔ ke nui a pee lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, ɔ kolokɛ gahanama ɓa ŋɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɔtlɔ hwa tɛgɛ mɔlan ma.

3. Lɔilonnii kilipahia pɔlɔ ɓɔ lɔi jawoɓɔ a kuloju. Gilipahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi paawoɓɔ nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kɔle laamaawoo.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu keke kemeni a kpɔnjuyii ɓo mun mə gɛ, ye ke kpɔn ninimu. Ninin ti ɓɔ maane ɔ pa ɓɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɔlɛ meni kɔlɔn ŋa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo ke, ɔ niiba kolokɛ tɔlinmo da paane pɔlɔ mei; ɔ gɛ hwɔ pa ke a nui kolo hwɔ ma.

2. Nu kekolo ɓɔ maane di zalama; ɔ ke a hulonu da nenu.

3. Kolokɛmun lɔpee a peli kolokɛnuan maakɔŋa kpɔn naai; a wala keti ɔ to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpee maala kaa pei ɔ viito, ɔ niiba pɔlɔ ŋaa ke. Gɛ kolo kei nowai jɛn ɔ ke a dɔɔ; ɔlɛ yilipulu ŋɔɔ hwito lowai ye hala ma.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan pei ŋɔɔ yii ɔ ke a beliya ju, gɔlɔi hwɔ toa pono, yaa da nainuaan di ke di paane hu; yii hwilɔnna: kɔnɔn meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, beɛ di maameni walawala pei kulo meni keke ɓa.

Dɔn ŋoo bouhwweelɛ kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala ke pei, jɔn a peɛma, kolo hwaa kpe pei, kalanɔnnaa a jɔlɔɓɔ, a pɔlɔ, a wala keti meni ta kpeli a peɛma, yi hwa peli gbɔɔmu, maala kaa pei yi maakpɔmaa ɔ ɓo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔɔ. Gbɔmaa ti a peli kei logele ba, ɔ make a welilon.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔu meida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ. Jutɔ ti hɔɲɔ hwɔ ma, yi kpɔ hwilɔn maakweli kɔwɔtɔ ba. Maane kolo maakweli lakwɔli ɔ ke kena kɔle. Maane lakwɔli kɛnɛ kɛɛ laa ɔ ke kenaa kɔle tɔwɔ, nui lɔpe gɛ hwanja a ke pei.

2. Maakweli ɲun ma ya ba a nukan holoon naa bo, ɔ dɔɔ gaa ɲɔi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya bɔ maane ɔ wooman, ɲɛimaa hweli, da welikemaa di lɔ lɔi kɔle lowai, huwu ɲaa kɔle lowai ɔ gɛ liila ɔ ke diyɛi.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ pɔlɔ lɛn.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔumɛihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ɔ geti kɛ ɲɔi ɲɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalɔ mɛi, ɔ pelima ɔ dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei belihen, gulohen, maa ɔ kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ɔ getikɛ, yɛ dɔn ɲoonjaa ɲɛi bɔ di lɛ di kpaalɔ mɛi.

Dɔn ɲoo bouhwweele kɔu meinaan 29

1. Nu yaakpeli geti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔɔ gbɔmaa yii ti bɔ a peli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yɛnɛyii hu da ɲɔɔ legbɔɔba laa, maala kele hɔlɔɔɔ ɲɛn lɔ gaama, ya ba a mɔlaa diwɛi kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwɔ laa.

3. Maala ɲaa ti da legbɔɔba ɲaa ti, gɛ pɔlɔ hwa peli kei a juwu takpeli yi yɛnɛ kele puɔ geba hwɔ mo li.

Dɔn ɲoo bouhaaba 30

Kpalɔ ta kpeli hwɔ laa yi a peli dɔn ɲaa ɲɛi maamɛni piliju, yɛ nu ɲɔɔ tɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛyii hu da ɲɔɔ legbɔɔba laa kuloi ɲɛi: yɛ ɔ ke a lɔi, a kpɔn, ɔ make gu tɛitɛi.
